

3. sz. melléklet

Nemzetiségi óvodai nevelésének programja

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezető	3
2.	A nemzetiségi óvodai nevelés célja és feladata.....	3
3.	A nemzetiségi óvodai nevelés megszervezése	4
4.	A nemzetiségi óvodai nevelés formái	4
4.1.	Játék	5
4.2.	Vers, mese.....	6
4.3.	Ének-zene, énekes játék.....	7
4.4.	Rajzolás, mintázás, kézimunka.....	7
4.5.	Mozgás.....	8
4.6.	A külső világ tevékeny megismerése	8
4.6.1.	Környezet alakítás, védelem.....	8
4.6.2.	Környezet mennyiségi és formai viszonyai.....	9
4.7.	Munkajellegű tevékenység	10
4.8.	Tanulás.....	11
5.	A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére.....	11
6.	Felhasznált irodalom	12

1. BEVEZETŐ

A nemzetiségi óvodai nevelés az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően, kultúrájának megismerését és elsajátítását, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja.

E program az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet, a Nemzetiségi óvodai nevelés irányelvéről szóló 17/2013. (III.1.) EMMI rendelet, a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelvéről szóló 32/1997. (XI.5.) MKM rendelet, valamint a helyi óvodai pedagógiai programmal összhangban, azok szempontjainak figyelembe vételével készült.

2. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS CÉLJA ÉS FELADATA

A nemzetiségi óvodai nevelés az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a kultúrájának megismerését és elsajátítását, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja.

A nemzetiségi nevelés **célja** és **feladata**:

- a gyermekekben pozitív érzelmi viszony kialakítása a nemzetiség kultúrája iránt,
- a nemzetiségi identitástudat kialakítása, elmélyítése,
- a cigány kultúra és hagyományörzés iránti érdeklődés felkeltése, tudatos ápolása, a hagyományok értékes elemeinek feltárása, közvetítése,
- a gyermekek ismerkedjenek meg a cigány nemzetiségi szokásokkal, hagyományokkal és a tárgyi kultúra értékeivel, tanulják meg azok tiszteletét és megbecsülését,

- ismerkedjenek meg a cigány kultúrából merített dalokkal, mesékkel, mondókákkal, versekkel, népi játékokkal,
- sajátos szín-és formavilággal,
- cigány tánckultúrával,
- a gyermekek örömmel vegyenek részt a kezdeményezéseken, kapcsolódjanak be a mindennapi tevékenységek során alkalmazott szituációs tevékenységekbe.

3. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS MEGSZERVEZÉSE

Óvodánkban a nemzetiségi nevelés a gyermek óvodába lépésétől az iskola megkezdéséig tart.

A nemzetiségi óvodai nevelésben részt vevő óvodapedagógusainknak ismerniük kell a nemzetiség szellemi és tárgyi kultúráját, hagyományait, szokásait. Feladatuk a kultúrkincs továbbörökítése.

Nevelőmunkánkat kiegészíti a cigány nemzetiségi önkormányzatokkal, a családdal (szülőkkel, nagyszülőkkel stb.), a civil szervezetekkel való együttműködés, a hagyományápolás és a nemzetiségi identitástudat megalapozása.

4. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS FORMÁI

Tevékenységi formáinkat az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint alakítjuk ki, a tartalmakhoz felhasználjuk a nemzetiségi irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. Az óvodai nevelés kiterjed a nemzetiségi hagyományok, szokások továbbörökítésére és a nemzetiségi identitás megalapozására és fejlesztésére.

Óvodánk cigány kulturális nevelést folytat, cigány kulturális nevelés keretében, magyar nyelven.

A cigány nemzetiségi óvodai nevelés tartalmazza a cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékeit. A tevékenységi formákban szerepeltetjük a cigány játékokat,

verseket, meséket és dalokat. A vizuális nevelésben helyet kap a sajátos szín- és formavilág. A mozgáshoz kötődő tevékenységek között szerepel a cigány tánckultúra megismertetése.

A cigány nemzetiségi óvodai nevelés oly módon készíti fel a gyermekeket a sikeres iskolai előre menetelre, hogy tudatosan épít a cigány kultúra és a többségi kultúra közötti különbözőségekre és hasonlóságokra.

4.1. JÁTÉK

Óvodánkban a gyermekek fő tevékenységi formája a játék, a gyermekeknek joga van a játékhoz. A napirendünk biztosítja a játékhoz elegendő időt, megfelelő helyet, nyugalmat és a játékhoz szükséges eszközt. Az óvodába érkezve a gyermekek ismerkedjenek meg a játékeszközökkel, tanulják meg azok nevét, és azt hogy miként lehet vele rendeltetésszerűen játszani. Ismerjék meg az óvoda rendjét, játékszokásait, alapvető szabályát, legyenek képesek nyugodtan játszani. A gyermekeket a játékeszközök elrakására és megbecsülésére neveljük. Megismerjük a gyermekek játékát, meghatározó részképességeket, fejlettségi szinteket pl. kezdeményező, együttműködő, szabályokat elfogadó, elutasító, aktív, ötletgazdag, irányító, visszahúzó, agresszív stb. A negatív viselkedés esetében megpróbáljuk feltárni a probléma okát és igyekszünk a helyes irányba terelni a gyermekek viselkedését. Az óvónő a gyermek játékát folyamatosan figyelemmel kíséri, ha olyan helyzet alakul ki amikor szükség van rá, akkor bekapcsolódik, a téma mélyebb átélésére ösztönzi a gyermekeket. Játék közben beszélgetnek élményeikről, benyomásaikról, s eközben bővül szókincsük is. Fontos, hogy a gyermekek az őket körülvevő világról minél több tapasztalatot és élményt gyűjtsenek, ehhez igyekszünk hozzájárulni élményszerző – tapasztalatgyűjtő séták, kirándulások szervezésével. Az óvónő a gyermekek játéka során megértő, tapintatos, segítőkész, próbálja felkelteni a gyermekek érdeklődését, fokozza aktivitásukat és növeli biztonságérzetüket.

A gyermekeknek biztosítjuk a játék során a sokféle szerepbe való beleélést és viselkedést pl. irányítás, engedelmesség, együttműködés, kitartás, szabályok

betartása, problémák megoldása, a társas kommunikáció. Változatos tevékenységek végzésére adunk lehetőséget pl. társasjáték, bábozás, barkácsolás, mesedramatizálás, mozgásos szabályjáték, szerepjáték stb. Megismertetjük a gyermekekkel a hagyományos cigány játékokat is, mint pl. bigézés, pitykézés. A játék során a problémák megoldása, a közösségi összetartozás érzése erősödik. A drámajátékok fejlesztik a gyermekek kommunikációs készségét. Kapcsolatteremtő, érzelemkifejező, fantáziafejlesztő, bizalomépítő hatásuk van.

4.2. VERS, MESE

Az óvodába érkező cigány gyermekek többségének kommunikációs készsége, beszédfejlettsége, szókinccse negatív eltérést mutat a nem cigány gyermekekéhez képest. A fejlett kommunikáció a sikeres iskolakezdés alapja, eredményesen szolgálja az iskolai alapképességek (írás-olvasás) elsajátítását. Az anyanyelvi kultúra fejlesztését jól szolgálják a kommunikációs játékok. Az irodalmi nevelés a nemzetiségi gyermekek identitástudatának kiaknázatlan lehetőségeit rejti magába. A gyermekek fogékonyak az irodalmi élmények befogadására így a gyermekirodalomnak az érzelmi, értelmi, anyanyelvi nevelésben nagy szerepe van. A gyermekekkel a fejlesztési program során játékos beszédkapcsolatokat alakítunk ki, bővítjük szókinccsüket. A mese, a vers része az egész óvodai életet átfogó nyelvi nevelésnek.

A magyar nyelven megjelent cigány meséket, verseket, eredetmondákat tartalmazó gyűjteménnyel rendelkezünk. Törekszünk arra, hogy a cigány gyermekek megismerhessék saját mondaviláguk értékes elemeit. A mese tanít, szórakoztat, érzelmekben gazdagít. A mese világában jártas gyermek pontosan tudja, hogy a mese nem a hétköznapi valóság, mégis konfliktusoldást, konfliktuskezelést tanul belőle.

Óvodánkban nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy biztosítsuk a gyermekeknek a mesehallgatás örömét. Azt nyújtjuk, ami sok családi nevelésből hiányzik, a gyermekre figyelő, neki szóló, a felnőttel és társakkal együtt átélt élményeket.

A nehezen megnyilatkozó gyermekeknél segítséget nyújt a bábozás, a dramatizálás.

A közösségbe való beilleszkedést elősegíti azzal, hogy oldja gátlásit, növeli önbizalmát.

Lehetőséget nyújt a beszédkészség fejlesztésére, a szókincs gazdagítására, az önálló szereplésre. Kiemelt feladatunk még a vers megszerettetése, a gyermek szemléletének formálása, ritmusérzékének fejlesztése, értelmének, szókincsének gazdagítása. Ha a mese érzelmileg közel áll a gyermekhez, ha tetszik a vers csengése, ritmusa, akkor belső igényévé válik az irodalom szeretete.

4.3. ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK

A zenei nevelés, az énekes játék fejleszti a gyermekek hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, alkotókedvét, elősegíti mozgáskultúrájának fejlődését. A gyermekek természetüknél fogva fogékonyak az ének-zenei tevékenységre. A hét minden napján énekelnek a gyermekek, ha mód nyílik arra, hogy a gyermekek táncoljanak, énekes játékokat játszanak, önmaguk és társaik örömeire. Még jobban mélyítik el ezt az élményt, ha zenei eszközöket, hangszereket is használnak. A cigány családok többsége szereti a zenét. Ez megmutatkozik a tiszta, szép éneklésben, a dallam gyors elsajátításában, a ritmusérzékben. Szeretnek énekelni és táncolni, talpraesetten adják elő tánclépéseiket, jól utánoznak. Folyamatosan fejlesztjük a gyermekek ének-zenei képességét.

4.4. RAJZOLÁS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

Az óvoda életében gyakran kerül sor, manuális, vizuális élményt nyújtó foglalkozásokra.

Ennek fontos feltétele, hogy az eszközök sokfélék legyenek, megfelelő hely, nyugalom, élményanyag álljon a gyermekek rendelkezésére.

A nagyobb felület térkitöltése után a kisebb kézmozgást, a nagyobb koncentrációt igénylő technikák felé vezetjük a gyermekeket.

Vizuális élményük, tapasztalatuk gazdagítását, kezűgyességük, rajzkészségük fejlődését segíti elő az egyénre szabott, szervezett, rendszeres foglalkozás, valamint az önként vállalt rajzolás, festés, kézimunka.

Az eltérő kultúra és élményvilág a színhasználatukban is megjelenik, élénk vibráló hatásban és a formai ábrázolásban jut kifejezésre.

4.5. MOZGÁS

Az óvodáskorú gyermekeknek nagy a mozgásigénye, az egészséges testi és lelki élet elengedhetetlen feltétele a harmonikus, jó mozgás. A mozgás karban tartja az izmokat, ízületeket, a vele együtt járó élettani feladatok oldják az idegrendszer feszültségét, fáradtságát. Felfrissíti az egész szervezetet, növeli a teherbíró képességet, a betegségekkel szembeni ellenálló képességet. Az etnikum alkati tényezői különbözőek. Gyakran előfordul alultápláltság és emiatt a fizikai teljesítőképesség is gyenge. Fellelhető az összerendezetlen mozgás, a finommotorika hiánya. Fáradékonyabbak a gyermekek.

A mozgás tanítás fontos feladatának tekintjük az érdeklődés felkeltését, mozgásformák kialakítását a cigány tánckultúra megismertetését. Kiemelt területek a: járás, futás, kúszás-mászás-csúszás, gurulóátfordulás, egyensúlygyakorlatok, célbadobás, labdajáték, ügyességi játékok végzése.

4.6. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

4.6.1. Környezet alakítás, védelem

A cigány gyermekek, családi és tágabb környezetének, közösségi életüknek a megismerése segít minket abban, hogy a gyermekek egyéni fejlődéséhez igazítva bővítsük ismereteiket a lakóhelyről, az óvodáról és annak környezetéről. Az élményszerző séták hozzájárulnak a gyermekek életterét meghatározó személyek,

épületek, közlekedés, vásárlás, betegség kezelésének megismeréséhez, a tapasztalatok rendszerezéséhez.

Az évszakok változásai, az ünnepek, megemlékezések szokásai, a gyermekek térbeli, időbeli eligazodását segítik. Az állatok előfordulása, a környezetben, a természet megfigyelése az értékek megbecsülésére ösztönöz. A környezet megismerése tapasztalati úton a valóság és a gyermeki látásmód komplexitásának megfelelően történik. A környezetben irányított megfigyeléssel, gyakorlati feladatok megoldása közben szereznek benyomásokat, tapasztalatokat pl. állatok etetése, természetes környezetükben, magvak ültetése, csíráztatás stb.

Bővítjük a gyermekek ismereteit a testünk, a testápolás – tisztálkodás témakörben. A foglalkozások során az életszerűség elvét követjük pl. a babák fürdetése, babaruha mosása stb.

4.6.2. Környezet mennyiségi és formai viszonyai

A környezet megismerése közben kialakul a 3-5 éves gyermekeknél a matematikai érdeklődés, beállítódás, 5 éves kortól szervezett tanulás segíti a mennyiségi viszonyok, formák, irányok, sokrétű megtapasztalásán alapuló elemi matematikai ismeretek elsajátítását. A cigány gyermekek matematikai érdeklődésének és tudásának területén sok a hiányosság. Az óvónőknek a gyermeket nap, mint nap el kell vezetni az ismeretlentől az ismert dolgok felé. Olyan helyzeteket próbálunk teremteni, amelyekben a gyermek akaratlanul is kapcsolatba kerül a számokkal (pl. számoljuk meg hány babát hívott meg Kati baba a születésnapjára vagy dalos játék közben, Jutott minden kislánynak fiú pár? stb.) A játékos tartalmú, vásárlás, terítés, matematikai igazságtartalmában rejlő lehetőségeket próbáljuk felhasználni.

A cigány gyermekek családjainak eltérő életmódja miatt nagy jelentősége van az utánzásos, mintakövetéses tanulásnak, a viselkedés, a szokásrend, az érzelmi élet elsajátításában. A gyakran ismétlődő, spontán és irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés maradandó hatása az emlékezeti teljesítményre felbecsülhetetlen. A gyakorlati feladatok megoldása a praktikus gondolkodást alapozza meg, még a gyermeki kérdésekre adott válaszokból a gyermek hallás útján szerez ismereteket.

4.7. MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉG

A munkajellegű tevékenység a személyiségfejlesztés fontos eszköze. Ebben a folyamatban jól kihasználható a cigány gyermekek mozgásos aktivitása. A munka biztosításánál figyelembe vesszük a fokozatosság és a rendszeresség elvét.

A tevékenység végzéséhez szükséges fizikai képességek és a gyermekek motiválhatósága ebben az életkorban kedvező alapot szolgáltat a munkavégzésre szoktatáshoz. Az óvodai munkafeladat mindig önkéntes és játékos tevékenység, biztosítja a tapasztalatszerzést, a környezet megismerését.

Az életkori és családi eltérésekre tekintettel a szokás és szabályrendszer kialakításának eszköze a munka. Kedvezően szolgálja a közösségi kapcsolatok alakítását is. A szervezést és a folyamatos értékelést a gyermek egyéniségéhez igazítjuk. Egyes cigány családoknál eltérés tapasztalható a testápolás, öltözködés, környezet rendben tartása területén. Az óvodai szokások bevezetését – cselekvéses, utánzásos helyzetben fokozatosan végezzük, kellően rangsorolva először pl. a kézmosást és a WC használatot az egészségügyi követelmények miatt, amikor ezek megszilárdulnak, bővítjük a szokásrendszert. Majd tovább bővítjük az egészségügyi szokások kialakítását pl. fogmosás, fésülködés, körömkéfe használata stb. Ezeken a területeken a gyermekek számára a családi minták eltérőek lehetnek. A naposi munkában (középső és nagycsoport) fontos feladatnak tekintjük a rendszeresség betartását, a hely, idő, eszköz biztosítását, ismeretszerzést munka közben, a kitartás fokozását dicsérettel, buzdítással.

A növény és állatgondozás területén eltérő élmény és tapasztalati háttérrel jönnek óvodába a gyermekek, ezért az egyénekhez igazodva végezzük a képességek fejlesztését. Rendszeresen értékeljük és dicsérjük, buzdítjuk őket.

4.8. TANULÁS

A tanulás nem önálló tevékenységformaként jelenik meg a programban. A gyermek játékába ágyazott, változatos tevékenységek gyakorlása során tanul. Az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságaiból következik, hogy a gyermek cselekvéseiben, érzékszervi, mozgásos, tapintásos észlelésein keresztül tanul.

A gyermeki tevékenység motorja a játékkedv, a mozgásigény, az utánzási vágy. A környezetében lévő ingerek aktivitásra készítetik, kiváltják a hatékony viselkedés igényét, közben ismereteket szerez, készségei gyarapodnak, tanul. Ebben az önkéntelen tanulási helyzetben a gyermek ismeretei bővíthetők. A gyermek a folyamatban többször átéli, tanulja, mikor, miként figyeljen a környező világra és belső jeleire. Érzékenységgel, érdeklődéssel fordul az őt körülvevő környezeti ingerek, hatások felé, tevékeny aktivitását a felnőtt megerősíti, elfogadó viselkedése befolyásolja, ismétlésre készíteti. Az érzelem a gyermeki érdeklődés egyik irányítója, mozgató ereje, így az érzelmi állapot mindig a cselekvés akarásának elindítója. A gyermek ami iránt érdeklődik, törekszik megismerni, így indul a megismerési folyamat. Érzékszervein keresztül szerzi tapasztalatait, érzelmi benyomásokat.

A tanulás célja: ismeretek elsajátítása, jártasságok, készségek kialakítása.

5. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként :

- a gyermekben kialakul a pozitív érzelmi viszony a nemzetiség kultúrája iránt,
- ismer a nemzetiségség kultúrájából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat és játékokat,
- ismer a helyi nemzetiségi szokásokat, hagyományokat és tárgyi kultúra értékeit, megtanulja azok tiszteletét és megbecsülését.

6. FELHASZNÁLT IRODALOM

- Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XIII. 17.) Korm. rendelet
- Nemzetiségi óvodai nevelés irányelve 17/2013. (III.1.) EMMI rendelet
- Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelés irányelve (32/1997. (XI.5.) MKM rendelet)
- Multikulturális értékeket közvetítő óvodai program 1998.
Szerző: Szemán Józsefné dr.
- Útmutató- A hátrányos helyzetű cigány gyerekek óvodai neveléséhez
Szerző: Szemán Józsefné dr.
Hajdúböszörmény, 1996.
- Cigány gyermekek nevelése és a napközi otthon pedagógiája
(Egy cigány pedagógus gyakorlatában)
Szerző: Lakatos Mihály
Okker Kiadó, 1999.
- Cigány gyermekek szocializációja
Szerzők: Forray R. Katalin – Hegedűs T. András
Aula Kiadó Kft. 1998.
- Cigány népismeret az óvodai nevelési program gyakorlatában
(Módszertani Levelek 2000/2.)
Szerző: Mészáros Csilla
Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém 2000.